

Disseny Portada: Cristina Jorbet i Antonia Comaposada

**20 a.
ESCOLA D'ESTIU
DE L'ANOIA**

Escola d'Estiu
20
anys

**GRUP de
MESTRES
de L'ANOIA**

 **Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament**

**1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 i 9 de juliol de 1999
CEIP Ramon Castelltort**

L'ESCOLA D'ESTIU DE MESTRES: VINT ANYS DE RENOVACIÓ PEDAGÒGICA A L'ANOIA

MONTSERRAT ROCA, JORDI SARLÉ I JOAN RAMON

ELS INICIS DE LES ESCOLES D'ESTIU

Els antecedents de les actuals Escoles d'Estiu els trobem entre els anys 1903 i 1913, quan el Consell d'Investigació Pedagògica de la Diputació de Barcelona organitzava cursos, preferentment de treballs manuals, per diferents indrets de Catalunya, d'una o dues setmanes. En el si d'aquests cursos s'hi organitzaven les anomenades "Converses Pedagògiques". Van ser mestres participants en aquelles converses els que proposaren el nom d'Escola d'Estiu. Des d'aleshores podem dividir-ne la història en tres etapes:

PRIMERA ETAPA (1914-1922)

El Consell d'Investigació Pedagògica de la Diputació de Barcelona organitza l'any 1914, de la mà de l'Eladi Homs, que n'era secretari, la primera Escola d'Estiu, a imitació de la que s'organitzava a la Universitat de Chicago (EEUU), de la qual havia estat alumne. Una Escola d'Estiu "*per a mestres d'ambdós sexes, professors especials de dibuix o de treballs manuals, institutius, sacerdots dedicats a obres pedagògiques, religioses de l'ensenyança, estudiants del magisteri i mares de família*". Anava adreçada, doncs, a tots els que tenien alguna cosa a veure amb l'educació i els treballs manuals continuaven essent-hi una de les àrees més ben tractades. En aquesta primera etapa hi van donar cursos i conferències, entre altres, Pau Vila, Artur Martorell, Alexandre Galí, Pompeu Fabra, Emili Mira, etc. L'etapa durà fins al 1922 i acabà amb l'inici de la dictadura de Primo de Rivera.

SEGONA ETAPA (1930-1935)

L'Escola d'Estiu es reprèn l'any 1930 i amb l'arribada de la Segona República prendrà una forta embranzida. Continua organitzant-la, en un principi, la Diputació.

El 1932 passa a dependre de la Normal de la Generalitat, la qual hi introdueix una sèrie de canvis qualitius importants. En aquesta Escola d'Estiu els mestres organitzen pel seu compte un seguit d'actes, al marge del programa oficial: converses, conferències, discussions, etc. S'hi introdueixen mètodes innovadors d'escola activa: Montessori, Decroly... El mateix Célestin Freinet hi va fer dues xerrades l'estiu de 1933. Aquesta segona tanda d'Escoles d'Estiu fou interrompuda el 1936 pels fets que tothom ja coneix...

TERCERA ETAPA (a partir de 1966)

És a les acaballes del franquisme, l'any 1966, de la mà de l'Enric Lluch i la Marta Mata, quan s'organitza la primera Escola d'Estiu de Rosa Sensat. Aquesta Escola d'Estiu, per problemes de censura, es va anomenar "Servei de Catequesi del Centre de Pastoral Litúrgica" i, a sota, hi havia l'afegit "Escola d'Estiu". Aquest fet obrí unes noves esperances a aquells mestres que volien sortir de la rigidesa escolar del franquisme i que per primera vegada en molts anys trobaven, organitzada pel mateix professorat, una formació totalment al marge de l'administració.

El 1970 s'organitza la primera Escola d'Estiu fora de Barcelona, a Lleida, i d'aleshores ençà en

van anar sorgint al llarg i ample de Catalunya amb l'objectiu de descentralitzar-les i apropar-les als mestres i professors.

Amb la Generalitat provisional de Josep Tarradellas ja s'intentà donar el suport necessari per tal que la iniciativa dels mestres de Catalunya pogués tirar endavant. L'any 1980, en una situació en la qual encara no hi ha traspassos d'ensenyament, la Generalitat de Catalunya assumeix les Escoles d'Estiu com una "institució pública" del país. És en aquest moment quan uns companys i companyes organitzen la primera Escola d'Estiu de l'Anoia, que serà una de les setze que s'organitzen aquell curs a tot Catalunya.

L'ESCOLA D'ESTIU DE L'ANOIA

El naixement de l'Escola d'Estiu de l'Anoia s'ha de situar en el seu context històric. Era el moment en què es produïa el traspàs de l'ensenyament a la Generalitat, amb la il·lusió de pensar que si gestionàvem l'ensenyament des de Catalunya recuperàrem tot el treball fet abans i durant la República. Dins d'aquesta represa, les Escoles d'Estiu tenien un paper molt important. Eren també els anys de retorn dels ajuntaments democràtics, retorn que anava acompanyat de discussions sobre models d'organització dels serveis públics, de participació ciutadana, sobre projectes educatius de millora de l'escola...

Els responsables de formació del professorat de la Generalitat eren un equip molt obert que va confiar i donar suport als grups que anaven sorgint arreu de Catalunya, partint de la idea que cal comptar amb la participació dels mestres per anar valorant les necessitats de formació. La gestió que des de la direcció general de Formació del Professorat van fer persones com l'igualadí Jaume Jorba, que d'una banda respectava la situació de cada grup i de l'altra estimulava els intercanvis entre els diferents col·lectius i els donava suport, va ajudar a anar formant la coordinadora d'escoles d'estiu, que després avançaria fins a constituir la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica.

Els inicis de l'Escola d'Estiu de l'Anoia van ser molt senzills: dues o tres persones es van preguntar per què no organitzar-ne una a l'Anoia veient que a d'altres comarques es feia i van buscar un aixopluc legal, que trobaren en l'Òmnium Cultural. Es presentaren a la direcció general de Formació del Professorat, que era qui coordinava les activitats de formació, i es començaren a reunir. Eren en Francesc Ricart, la Margarida Roca, l'Anna Sena i la Montse Roca, els quals van anar pensant en possibles cursos, activitats, professors, lloc, etc.

Les dificultats van ser petites: connectar amb altres mestres de la comarca, convèncer professors de Barcelona o d'altres ciutats que vinguessin el setembre a Igualada, lligar la qüestió econòmica, les presses d'última hora per tancar el programa, preparar l'acte inaugural...

Val la pena que ens aturem a revisar quins eren els principis que s'exposaven al programa de la primera Escola d'Estiu de l'Anoia: *"... és un lloc de trobada dels mestres per avançar en el seu perfeccionament pedagògic i de coneixements, i una idea bàsica i general és que aquest perfeccionament mai no el podrem realitzar sols ni deslligats del nostre entorn geogràfic, social i cultural."*

Es decidí realitzar-la a l'Institut Pere Vives Vich de l'1 al 5 de setembre per tal que els mestres de l'Anoia poguessin assistir a l'Escola d'Estiu de Barcelona i hi consta com a organitzador Òmnium Cultural. L'horari dels cursos s'estructurà en quatre blocs d'una hora i mitja, dos al matí i dos a la tarda. Es programaren un total de dinou cursos, entre ells el tema general, compartit amb la resta d'Escoles d'Estiu, que ocupava la segona hora del matí sota el lema "L'escola a Catalunya: relació amb l'entorn social, educatiu i cultural", i un curs de reciclatge de català. El dret d'inscripció era de 1.000 pta. i s'especificava que *"La subvenció rebuda no cobreix la totalitat de les despeses"*.

L'Escola va tenir molt bona acollida. Dels mestres que hi van participar, en va sorgir el grup que va anar organitzant les següents escoles o que hi van col·laborar de diferents maneres. Tota

aquesta gent va formar després el Grup de Mestres de l'Anoia.

A la segona Escola d'Estiu ja hi trobem com a organitzador el *Grup de Mestres d'Òmnium Cultural d'Igualada*. Es realitza al col·legi Pare Ramon Castellort, de l'1 al 10 de setembre. El nombre de curssets ha baixat a 15 (inclòs el reciclatge de català), els blocs horaris es redueixen a tres per a la tarda i el preu d'inscripció ha pujat a 1.250 pta. En el programa es congratulen de la continuïtat del treball començat l'any anterior.

Eren uns anys en què les escoles creixien i als claustres hi arribaven mestres joves inquiets que havien conegut una escola més o menys grisa, havien estudiat en una universitat inquieta i començaven a treballar amb ganes de canviar l'escola, amb el convenciment que la millora de l'escola depenia de la seva feina. Aquests nous mestres, amb l'ajut de companys que havien participat a les Escoles d'Estiu que organitzava Rosa Sensat els darrers anys de la dictadura, participaven no només en els cursos de formació per al treball a l'aula sinó també en discussions entorn del model d'escola, la relació entre escola i societat, la democratització de l'escola, la relació de l'entorn i els aprenentatges, en allò que s'anomenava "El tema general".

El 1983 es començà a organitzar formació durant el curs escolar. Se li va donar el nom d'Escola d'Hivern i fou la precursora de l'actual Formació Permanent del Professorat que ofereix el departament d'Ensenyament. El mateix curs, a partir de la quarta Escola d'Estiu, hi ha un canvi de dates: del setembre s'avança a principis de juliol, coincidint amb les de Barcelona i en sessions de matí i tarda.

La cinquena Escola d'Estiu aporta com a novetat -i no hem d'oblidar que parlem de l'any 1984- el curs "L'ordinador a l'escola", amb continguts com: què és un ordinador, parts, funcionament... D'aquesta manera s'inicia un dels temes estrella que s'ha mantingut fins a l'actual Escola d'Estiu: la informàtica. Al programa trobem unes paraules de Martí Teixidor, inspector en aquells moments i animador i instigador de les primeres

Escoles d'Estiu: *"Encara ens cal trobar-nos en un entorn de participació, en un entorn d'intercanvis on tots hem d'ensenyar i tots hem d'aprendre. A l'Escola d'Estiu ningú no té la solució per a ningú. Cadascú ha de trobar la solució al seu propi treball i a la seva escola amb pensament propi"*.

La sisena Escola d'Estiu és la primera que compta amb la col·laboració del Centre de Recursos Pedagògics de l'Anoia, que fou creat durant el curs 1984-85 i dirigit pel Paco Ramon, col·laboració que s'ha mantingut cordialment durant tots aquests anys. I també és la primera que es realitza fora d'Igualada, al col·legi públic La Tossa de Santa Margarida de Montbui.

Al voltant de les diferents Escoles d'Estiu es van consolidant els Grups de Mestres. Arreu de Catalunya, als grups d'ensenyants que organitzen les Escoles d'Estiu, se'ls coneix amb el nom genèric de (M.R.P) "Moviments de Renovació Pedagògica", que es coordinen i creen, el 1986, la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya, en unes jornades que es van fer a Lleida i a les quals assistiren representants del Grup de Mestres d'Òmnium Cultural d'Igualada.

A partir d'aquesta data, la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya estarà en condicions de fer propostes unificades. Propostes que no sorgiran solament de les Escoles d'Estiu, sinó que també ho faran a les Escoles d'Hivern i sobretot a les jornades i assemblees que es van organitzant. Dins la Federació s'hi organitzen diferents àmbits, un dels quals, el d'Escola Rural, tindrà durant uns quants anys una important participació del Grup de Mestres de l'Anoia. Des d'aquest àmbit sorgiran les propostes d'organització dels centres petits en Zones Escolars que agrupin diferents centres propers amb característiques similars per tal de compartir professorat i organització.

És en aquest context que els organitzadors de l'Escola d'Estiu de l'Anoia s'aniran deslligant d'Òmnium per formar-se com a associació, aprovar uns estatuts i, sota aquesta cobertura legal,

encarregar-se d'organitzar any rere any tant l'Escola d'Estiu com l'Escola d'Hivern. És la vintena Escola d'Estiu la que ja consta com a organitzada pel Grup de Mestres de l'Anoia.

La desena Escola d'Estiu serveix per celebrar l'aniversari i tenir la certesa que aquella aventura començada deu anys abans està plenament consolidada.

Durant les onze primeres edicions es va anar canviant el lloc de realització i, sense deixar els centres públics, es va optar també per escoles de municipis propers a Igualada. Per a la dotzena es cregué oportú situar-la en un lloc cèntric i de fàcil accessibilitat i s'escollí l'IES Igualada del passeig Verdaguer, on ara hi ha l'actual edifici de l'Escola de Música.

La tretzena edició és la primera en què s'organitza un concurs de cartells entre els mestres i professors o qualsevol persona relacionada amb l'ensenyament de la comarca. Anteriorment, i des de la quarta edició, el cartell s'havia encarregat directament a algun dissenyador.

El curs 1992-93, el departament d'Ensenyament de la Generalitat i l'ICE de la Universitat Politècnica assumeixen, dins el Pla de Formació Permanent, l'organització de la formació del professorat durant el curs escolar, allò que s'havia anomenat Escola d'Hivern, i que representava una antiga reivindicació dels Moviment de Renovació Pedagògica. El Grup de Mestres manté un representant a la junta del Pla de Formació per tal d'aportar-hi iniciatives, algunes d'elles sorgides de la mateixa Escola d'Estiu.

A petició del col·lectiu de llars d'infants que no poden assistir durant la setmana als cursos de formació, ja que encara treballen als centres respectius, s'inicià durant la catorzena Escola d'Estiu una sessió específica per a aquests professionals, que es desenvoluparà el dissabte al matí sobre el tema de cançons, jocs i danses per als infants de 0 a 3 anys. La sessió arrenca amb tanta mala sort que no es presenta el professor contactat i és substituït de forma espontània per en Josep M. Pujol

i en Jordi Bertran: tanmateix, l'experiència té tant èxit que tindrà continuïtat els anys següents amb diferents temes i una gran participació.

A partir de la quinzena Escola d'Estiu s'opta per realitzar-la al CEIP Ramon Castelltort. Durant aquests darrers anys es manté la mateixa estructura que s'ha anat consolidant al llarg del temps: una vintena de cursos distribuïts en dues sessions matinals i una a la tarda, alguna activitat extraordinària com xerrades, sortides al teatre, sopar, presentació de materials... El curs de Llar d'Infants es fa en dissabte. Coincidint amb els anys d'implantació de la Reforma Educativa, des de l'Escola s'ha intentat sempre fer aportacions per tal de facilitar la tasca dels mestres a l'aula. Creiem que els resultats avalen aquesta estructura, ja que, any rere any, es manté el nombre d'assistents a l'Escola d'Estiu de l'Anoia.

A cada Escola d'Estiu podríem anar trobant algun curs que, pel seu caràcter innovador, per l'impacte i sorpresa que ha causat als mestres, es mereix un lloc destacat dins la nostra petita història. Així, cursos de psicomotricitat, de lectoescriptura, d'organització de racons a l'aula, d'introducció de noves tecnologies, informàtica, vídeo, de diferents tècniques de plàstica, de llars d'infants, de filosofia, de constructivisme, de treball per projectes, de nous recursos matemàtics, de coneixement del medi comarcal..., resten a la memòria de molts companys que han anat utilitzant els recursos que hi han descobert al llarg de molts anys.

L'ESCOLA D'ESTIU, UNA COSA VIVA

L'Escola d'Estiu, com tota cosa viva, ha seguit el seu creixement amb més maduresa i el seu camí ha anat paral·lel al dels canvis que s'han donat a l'escola, a l'administració i fins i tot als que, amb el pas dels anys, anem vivint la majoria de mestres que vam començar la vida professional en aquells moments.

L'Escola d'Estiu és organitzada per gent de la feina que cada dia va a l'escola. L'organitzen, doncs, partint de la vida quotidiana de l'escola, les activitats de formació que s'hi fan han sorgit de la demanda dels mestres i per tant responen a problemes reals. Les Escoles d'Estiu són un espai on s'uneix teoria i pràctica. La pràctica millora gràcies a les alternatives que li ofereix la teoria, i aquesta es modifica gràcies al contacte amb la pràctica. I de tot plegat en surt una educació de més qualitat.

Els organitzadors, els membres de la junta del Grup de Mestres, pensen que cal fer-la aquí, a casa nostra, per facilitar a molts mestres de la zona la possibilitat d'assistir-hi. Aquesta junta s'ha anat renovant durant els anys i sempre ha intentat representar al màxim els ensenyants de la comarca, siguin d'escola pública o privada, laica o religiosa, amb diferents ideologies i també amb diferents formes d'entendre l'escola. Sempre, però, amb ganes que les darreres innovacions en matèria pedagògica arribin ben aviat a les nostres escoles i sempre oberts a totes les propostes que vinguin dels centres, de persones individuals o de col·lectius més o menys organitzats.

Per descomptat que sense el suport econòmic del departament d'Ensenyament seria totalment impossible l'organització de totes aquestes activitats. L'any 1980, quan va néixer la nostra primera Escola d'Estiu, la Generalitat va reconèixer les Escoles d'Estiu de Catalunya com una institució pública del nostre país. Durant aquests vint anys les relacions amb l'administració han passat per moments més dolços i altres més difícils, però des de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya sempre s'ha demanat una autonomia que ens permeti aplaudir els encerts i criticar els errors de l'administració.

L'Escola d'Estiu tampoc no seria possible sense el suport i ajuda del Centre de Recursos Pedagògics de l'Anoia i de la regidoria d'Ensenyament de l'ajuntament d'Igualada que, independentment del color polític del consistori, sempre han estat disposats a col·laborar amb el Grup de Mestres.

És possible que molts de nosaltres, en aquests darrers anys, sentim que se'ns qüestiona la nostra feina o la manera de treballar des de punts de vista ben diferents: l'aplicació de la reforma, la relació amb els pares, la valoració social de l'educació, les noves tecnologies, l'excés d'informació, les noves normatives i decrets sobre l'organització de l'escola... També és possible, i fins i tot perillós, que mirem enrere i, analitzant el naixement i l'inici d'un projecte com les primeres Escoles d'Estiu, enyorem les energies del començament, la força i les il·lusions posades, fins i tot els neguits i els dubtes inicials. Ara hauríem de ser capaços de treure dels nous reptes noves energies i forces tal com fa vint anys. Si mirem enrere, comprovem que les coses han canviat, i han canviat molt i per a millor. Ha canviat la societat i amb ella també l'escola. I creiem que les Escoles d'Estiu no han estat alienes a aquesta transformació.

Durant aquest vint anys ininterromputs, cada estiu, els mestres de la comarca hem estat fidels a la cita, i aquest és segurament el més gran èxit aconseguit. L'Escola d'Estiu de l'Anoia s'ha convertit, des de la primera edició, en un punt de trobada esperat per un bon nombre de mestres. Els mestres hem trobat en els seus cursos, seminaris, activitats i, per què no, en els cafès de mig matí, el millor punt d'intercanvi d'experiències pedagògiques i professionals, però també un lloc on mantenir el contacte amb els companys de manera tranquil·la i relaxada, un cop acabat el curs i, amb ell, les presses i les imposicions que ens suposa el treball del dia a dia a l'escola.

Sols això ens permet explicar l'èxit d'una Escola d'Estiu, en una comarca petita com la nostra, que aconsegueix que, any rere any, uns dos-cents mestres dediquin una setmana d'estiu a la seva formació.

MONTSERRAT ROCA I TORT (Barcelona, 1954) és membre fundadora del Grup de Mestres de l'Anoia i va ser-ne la primera presidenta; **JORDI SARLÉ I MARFULL** (El Soleràs, 1952) també n'ha estat president i **JOAN RAMON I GASSÓ** (Conesa, 1959) n'és l'actual.